

# КИЇВСЬКА ПРАВОСЛАВНА БОГОСЛОВСЬКА АКАДЕМІЯ



## МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ НАПИСАННЯ НАУКОВО- ДОСЛІДНИХ РОБІТ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ОСВІТИ КИЇВСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

Київ – 2021

Методичні рекомендації для написання науково-дослідних робіт здобувачів вищої богословської освіти київської православної богословської академії;

Укладачі: прот. Ярослав Романчук, к.н.із богосл., доцент, декан богословського факультету КПБА; Бакка Тамара Володимирівна к. пед. н., доцент кафедри церковно-практичних дисциплін КПБА

Київська православна богословська академія. Київ, 2021. с.

У посібнику розкривається значення курсової, дипломної і магістерської робіт в освітньому процесі з підготовки здобувачів вищої богословської освіти, даються методичні рекомендації щодо порядку вибору теми дослідження, її затвердження, складання змісту роботи, опрацювання джерел і літератури з вибраної проблематики, захисту дослідження. Методичні рекомендації містять загальні стандартизовані вимоги до структури і оформлення курсового, дипломного та магістерського дослідження з богослів'я.

Для студентів спеціальності 041 – Богослів'я.

#### **Рецензенти:**

**Булда Анатолій Андрійович**, докт. пед. наук., професор кафедри педагогіки та психології вищої школи факультету менеджменту освіти і науки НПУ імені М. П. Драгоманова.

**Желіба Олександр Володимирович** канд. пед. наук, доцент кафедри політології, права та філософії історико-юридичного факультету Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Навчально-методичне видання

*Рекомендовано до друку Вченою радою Київської православної богословської академії*

© Київська православна богословська академія, 2021

## **ЗМІСТ**

<b>ВСТУП.....</b>	<b>4</b>
<b>РОЗДІЛ 1. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ.....</b>	<b>6</b>
<b>РОЗДІЛ 2. ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ.....</b>	<b>12</b>
<b>РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ РОБОТИ.....</b>	<b>16</b>
<b>Додаток 1 Зразок титульного аркуша курсової роботи.....</b>	<b>17</b>
<b>Додаток 2 Зразок титульного аркуша бакалаврської та магістерської роботи.....</b>	<b>18</b>
<b>Додаток 3 Зразок змісту роботи.....</b>	<b>19</b>
<b>Додаток 4 Приклад оформлення вступу науково-дослідної роботи.....</b>	<b>20</b>
<b>Додаток 5 Зразок оформлення списку джерел та літератури.....</b>	<b>23</b>
<b>Додаток 6 Зразок оформлення тексту роботи.....</b>	<b>25</b>

## ВСТУП

Науково-дослідна робота є важливою складовою підготовки здобувачів вищої богословської освіти. Вона включає в себе два елементи:

- 1) засвоєння методики організації науково-дослідної роботи;
- 2) робота над науковим дослідженням під керівництвом професорів та викладачів.

Наукова робота проводиться в межах освітнього процесу та поза його межами – через участь в роботі Студентського наукового товариства. Важливим напрямком науково-дослідної роботи в межах освітнього процесу є написання і захист курсової, дипломної і магістерської робіт. Ці види робіт – це самостійне, навчально-наукове дослідження здобувача вищої богословської освіти. У процесі написання робіт під керівництвом викладачів кафедр студенти опановують методи та здобувають вміння проведення наукового дослідження.

Написання курсового, дипломного чи магістерського проєкту має допомогти формуванню творчого та критичного мислення здобувача вищої богословської освіти, перевірити навички збирання, аналізу та інтерпретації джерел й літератури, вміння формулювати висновки та пропозиції. Успішне проведення наукового дослідження залежить від чіткого дотримання основних вимог, що ставляться до них. Ці вимоги стосуються насамперед наукового рівня робіт, їх змісту, структури, форми викладу матеріалу, а також їх оформлення. Науково-дослідна робота здобувача вищої богословської освіти розпочинається з першого наукового повідомлення, реферату, виступу з доповіддю на засіданнях Студентського наукового співтовариства, а курсова робота – вважається зрілим науковим дослідженням здобувачів вищої богословської освіти. Кваліфікаційні роботи випускників бакалаврату та магістратури є підсумком науково-дослідної роботи освітнього процесу на здобуття кваліфікації за рівнем вищої освіти «бакалавр» чи «магістр» і захищаються на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

Науково-дослідні роботи здобувачів вищої богословської освіти можуть бути апробовані у виступах і повідомленнях на науково-практичних конференціях

різного рівня (студентські, науково-практичні, круглі столи, всеукраїнські та міжнародні).

Дотримання здобувачами вищої богословської освіти усіх вимог до оформлення науково-дослідних робіт сприяє формуванню в них належного стилю роботи, виховує вимогливість до себе, прищеплює певні навички до ведення наукового дослідження, що буде їм корисним у професійній діяльності.

## РОЗДІЛ 1. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ

Перед початком виконання науково-дослідних робіт здобувач вищої богословської освіти має ознайомитись з основними вимогами щодо їх написання. Крім цього кожен етап виконання курсової роботи та кваліфікаційних робіт має узгоджуватись з науковим керівником. Для раціонального використання часу при написанні науково-дослідних робіт варто дотримуватись такого алгоритму:

- вибір теми;
- визначення об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження;
- підбір, аналіз джерел та літератури з теми;
- складання попереднього плану;
- написання вступу;
- встановлення фактів та їх узгодження;
- формулювання висновків і рекомендацій;
- оформлення списку використаних джерел та додатків;
- написання основного тексту роботи;
- підготовка до захисту.

У сучасній методології прийнято виділяти такі етапи наукового дослідження:

1. Підготовчий етап.
2. Інформаційний етап.
3. Етап реконструкції.
4. Аналітичний етап.
5. Наративний етап.

Підготовчий етап розпочинається з вибору теми. Тему курсової, бакалаврської та магістерської робіт здобувачі вищої богословської освіти обирають самостійно із запропонованого кафедрою переліку. Темі відповідають тематиці наукових досліджень кафедри. До остаточного затвердження тематики можливим є корегування теми відповідно до пропозицій здобувачів вищої богословської освіти. Це дозволяє стимулювати творчий пошук та самостійність наукового дослідження.

Після визначення теми дослідження має бути обґрунтовано дослідницьке завдання. Тобто визначено об'єкт та предмет дослідження, а також мета і завдання. Об'єктом дослідження є предметне поле дослідження, частина об'єктивної реальності, що вивчається. Предмет дослідження — це те, що безпосередньо буде досліджене у роботі. Таким чином, предмет дослідження є вузьчим, ніж об'єкт (наприклад, якщо досліджуємо вчення святого апостола Павла про шлюб, то об'єктом дослідження будуть 14 послань ап. Павла, а предметом — перше послання ап. Павла до коринф'ян і послання до ефес'ян, бо саме в цих посланнях ап. Павло розкриває тему шлюбу).

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. Мета передбачає те, що слід зробити в ході дослідження.

Конкретизація мети дослідження відбувається шляхом окреслення конкретних завдань (від 5 до 10). Виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними джерелами та літературою з теми науково-дослідної роботи.

Після визначення теми та дослідницького завдання розпочинається інформаційний етап дослідження. Робота над курсовою, дипломною чи магістерською роботами розпочинається з дослідження джерел і літератури. Здобувачі вищої богословської освіти передусім мають орієнтуватися на каталог та читальні зали бібліотеки Академії. Під час джерелознавчих пошуків необхідно з'ясувати стан вивченості обраної теми сучасною наукою, щоб не повторювати в роботі загальновідомих істин, конкретніше точніше визначити напрями та основні розділи свого дослідження. При роботі з науковою літературою та документами здобувачами вищої богословської освіти рекомендується робити нотатки — це допоможе впорядкувати вступ і охарактеризувати літературу. Нотатки з коротким описом літератури необхідно дати на перегляд науковому керівникові, який порекомендує праці, котрі треба вивчити в першу чергу, а також ті, які слід виключити або включити в дослідження. Зібраний матеріал потребує сортування і критичної оцінки.

Починаючи дослідження варто познайомитись з найновішою літературою з даної теми. Новіші праці, як правило, є повнішими і точнішими. Крім того, дослідження теми варто починати з узагальнюючих праць, які дозволять охопити проблемне поле роботи, а відповідно більш чітко окреслити проблемні позиції, які потребують вирішення.

Окремо слід відзначити випадки, коли студентське дослідження присвячене поглядам або вченню якогось автора на основі вивчення відповідних праць (наприклад, екзегетична спадщина святителя Іоана Золотоустого). Якщо це так, то аналізуючи матеріал, будемо ділити його на наступні три групи:

1. Джерела, тобто праці основного персонажа вашої роботи, його сучасників, біографічні документи і офіційні документи;
2. Дослідження, тобто праці написані на цю тему на основі джерел;
3. Допоміжна література (словники, довідники, енциклопедії).

Будь-яке дослідження ґрунтується на працях попередників. Тому проблема цитування та узагальнення посідає важливе місце при роботі з джерелами. При виконанні дослівних виписок, які пізніше в тексті можуть стати цитатами, потрібно бути особливо обережними. Переписувати потрібно дослівно, включно з помилками і знаками пунктуації. Цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне.

Цитуючи, ми повинні дотримуватися кількох формальних правил:

1. Цитата має бути дослівною.
2. Цитата не має бути надто довгою.
3. Цитата має подаватися у лапках («...») і супроводжуватися посиланням на джерело.
4. Вилучення певних фрагментів, яке дозволяє уникнути довгого цитування, позначається трикрапкою ... ;
5. Пояснення, які розривають текст цитати, подаються у квадратних дужках – [ ];
6. Цитати, які є незавершеним реченням, граматично узгоджуються із авторським текстом.



Перефразовування (переказування), як правило, становить матеріал для більшої частини тексту науково-дослідних робіт. Це означає, що вже на етапі нотаток здобувач вищої богословської освіти починає писати текст своєї праці. Слід прагнути передати думку автора якнайближче до оригіналу з використанням власної лексики. Для уникнення плагіату слід дотримуватись таких підходів:

- виділити основні ідеї,
- змінити структуру речень,
- використовувати синоніми або слова з подібним значенням,
- змінювати форми слів.

При цьому наприкінці речень обов'язково мають бути посилання.

Узагальнення дозволяє одним реченням передати зміст цілого розділу або цілої авторської праці. Працюючи над роботою, слід пам'ятати, що однією з вимог до написання роботи є її самостійність та творчість. Робота перенасичена посиланнями, запозиченнями зі статей, підручників, монографій не може бути позитивно оціненою.

Курсова, дипломна та магістерська роботи мають бути написані літературною українською мовою. Роботи, в яких буде виявлено ознаки плагіату знімається з розгляду та не допускається до захищення.

Етап реконструкції передбачає встановлення фактів. Після опрацювання різноманітних джерел та літератури постає проблема виділення достовірних фактів. Факти – основа будь-якого дослідження і тому перевірка їхньої істинності (верифікація) невіддільна від роботи із довідковим апаратом.

Перевірка достовірності інформації, яку зустрічаємо у джерелах, може вимагати різних розумових операцій. Часом найефективнішими кроками можуть бути звернення до довідкової літератури чи порівняльний аналіз відомостей, які містяться у різних документах. Важливо також вирішити, чи твердження походить із надійного джерела. Тому варто звернути увагу на репутацію джерела інформації, а також на компетентність її автора. Додатково звертаємо увагу на те, первинним чи вторинним є джерело, на яке посилається автор. Корисно також знати, які суб'єктивні мотиви могли впливати на висновки автора (релігійні та політичні переконання, особисті та історичні обставини тощо).

Аналітичний етап. Після встановлення істинності фактів постає питання осмислення та віднаходження зв'язків і залежностей між явищами і подіями. На цьому етапі створюється власне наукове знання. Дослідник намагається осмислити і співставити наявні в його розпорядженні факти, порівняти можливі трактування цих фактів, відстежити тенденції і закономірності. На цьому етапі здобувач вищої богословської освіти найповніше реалізує своє право на власне розуміння феномену чи сюжету, які є темою науково-дослідних робіт.

Наративний етап. Написання і оформлення тексту науково-дослідної роботи.

Курсова та кваліфікаційна дипломна робота складається з таких обов'язкових структурних елементів: титульна сторінка, зміст (роботи), вступ, основні розділи, висновки, список використаних джерел та літератури, додатки. До обсягу основної частини курсової та кваліфікаційної дипломної роботи список використаної літератури та додатки не входять. Решта структурних частин роботи складають обсяг основної частини дослідження.

Обсяг тексту курсової роботи — 25-30 сторінок. Обсяг основної частини кваліфікаційної бакалаврської роботи складає до 3-х умовних друкованих аркушів, а магістерського дослідження – до 4-х ум. др. арк. тексту (1 ум. др. арк. – 40 000 знаків з пробілами).

Титульний аркуш. Він є основним елементом будь-якої наукової роботи — курсової, дипломної чи магістерської. З титульного аркуша починається нумерація сторінок, хоча номер сторінки на ньому не проставляється (див. Додаток 1, 2).

Зміст. Він відповідає планові роботи, про який йшлося вище. Єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок. Вказується лише номер початкової сторінки пункту плану (Додаток 3).

Вступ. Завдання вступної частини – зорієнтувати читача у тематиці праці, представити тему роботи і дослідницьке завдання, пояснити, чим важливе і цікаве є звернення до конкретної теми, а також змалювати ширший історичний, суспільний чи інтелектуальний контекст, до якого належить явище що розглядається. Тому вступ має включати в себе такі компоненти:

- актуальність (чому тема є цікавою саме зараз для дослідження),

- об'єкт дослідження (1 речення),
- предмет дослідження (1 речення),
- ступінь наукової розробки теми (хто досліджував цю проблематику, яких результатів досяг, що залишилось невивченим),
- мета дослідження (1 речення),
- завдання дослідження,
- методи дослідження,
- структура роботи (вступ, кількість розділів, висновки, список джерел та літератури (кількість найменувань), загальна кількість сторінок в роботі (Додаток 4).

Рекомендований обсяг вступу – до 3 сторінок.

Основна частина роботи складається з розділів та підрозділів. Завдання розділів основної частини – переконливо довести та проілюструвати головну думку автора. В основній частині автор послідовно та переконливо викладає факти, аргументи та докази, які він отримав опрацювавши відповідну кількість джерел та літератури. Кожен розділ варто починати з передмови, де актуалізуються завдання дослідження, які будуть вирішені в цьому розділі.

Наприкінці розділу потрібно сформулювати висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів.

Висновки науково-дослідної роботи мають містити результати проведеного дослідження. У висновках зазначаються питання, які потребують подальшого дослідження, визначаються орієнтири на майбутнє. Дуже небажано в висновках викладати нові факти, ідеї та аргументи, які відсутні в основній частині роботи.

Висновки – це нагода наголосити на тому, що вже було сказано в основній частині роботи. Дуже важливо, щоб висновки відповідали поставленим завданням. Обсяг висновків не повинен перевищувати 2-3 сторінки.

Наукове дослідження завершується списком використаної літератури. Ця структурна частина наукового дослідження має назву «Список джерел та літератури» (Додаток 5).

## **РОЗДІЛ 2. ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ**

Курсову, бакалаврську та магістерську роботи друкують за допомогою комп'ютера на аркушах білого паперу формату А4. При друкуванні тексту роботи необхідно залишати поля таких розмірів: зліва – 30 мм, справа – 10 мм, зверху – 20 мм та знизу – 20 мм. Текст наукової роботи набирається шрифтом Times New Roman розміром 14, лінійки розміщуються з інтервалом 1,5 (29-30 рядків на сторінці).

Титульна сторінка: перша сторінка оформлюється як титульна, на ній немає колонтитула, немає також і номера сторінки. Зразок оформлення у Додатку 1.

Зміст. Він відповідає планові роботи, про який йшлося вище. Єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок. Вказується лише номер початкової сторінки пункту плану (Додаток 3). Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, таблиць, малюнків, подають арабськими цифрами без знаку №. Першою сторінкою роботи є титульний лист, на якому номер сторінки не ставиться. На наступних сторінках номери проставляються у правому верхньому кутку сторінки без крапки після цифри. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після нього крапки не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. Кожен наступний абзац починається відступом 10 мм.

Між абзацами немає додаткових інтервалів. Заголовок будь-якої зі структурних частин не може знаходитися в кінці аркуша, після нього мусять бути принаймні два рядки тексту, що знаходяться на відстані 5 мм від заголовка. Жоден заголовок не може закінчуватися крапкою. Якщо він довший одного рядка, то не слід вживати перенесення (поділу) слів; наступний рядок повинен починатися з того самого відступу. Заголовки змісту, вступу, висновків, списку використаних джерел і літератури, додатків, списків позначень та скорочень повинні бути розміщені по центру рядка і написані великими літерами звичайним жирним шрифтом розміром 18. Після заголовку пропускається один рядок. Кожен

розділ починається з нового аркуша. Розділи позначаються арабськими цифрами. Заголовок розділу має бути розміщений в наступному рядку під номером, по центру рядка. Всі назви пишуть великими літерами звичайним жирним шрифтом. Проте вони відрізняються за розміром: слово розділ та його номер пишуться розміром 18, а назва розділу – 16. Розділ може поділятися на підрозділи, які в свою чергу, можуть ділитися на дрібніші структурні частини. Не бажано, щоб ступенів поділу було більше ніж чотири. Підрозділ і перший його ступінь поділу позначаються арабськими цифрами і починаються без відступу з лівого боку рядка. Треба зберігати невеликий відступ від попереднього тексту між розділами і підрозділами. Це допомагає переключити увагу читача і надати структурі роботи графічної виразності. Заголовок підрозділу пишеться малими прописними літерами жирним шрифтом розміром 14. Заголовок першого ступеня поділу теж пишеться малими прописними літерами жирним шрифтом, але додатково позначається ще й курсивом (Додаток б).

### ***Порядок посилань на джерела.***

Зверніть увагу на оформлення посилань:

- посилання на наукову літературу оформляти у квадратних дужках, зазначаючи інформацію про автора, рік видання, номер тому (якщо видання багатотомне) та номер сторінки, з якої взято цитату.

*Зразок:*

- для святих: найменування, чин святого (скорочено) автора праці, рік видання та після коми сторінку цитування: *[Василій Великий, свт., 2010, с. 183];*

- для ченців: ім'я (прізвище), сан (скорочено) автора праці, рік видання та після коми сторінку цитування: *[Епіфаній (Думенко), митр., 2012, с. 21];*

- для осіб у священному сані: прізвище, ініціала імені, сан (скорочено) автора праці, рік видання та після коми сторінку цитування: *[Трофимлюк О., прот., 2013, с. 128];*

- для мирян: прізвище автора праці, рік видання та після коми сторінку цитування: *[Миرونчук, 2017, с. 59];*

- для багатотомових видань одного автора застосовувати посилання за таким зразком: [Іоан Золотоустий, свт., 1980, т.31, с. 115];

- цитуючи Біблію, покликання робимо у круглих дужках: (Мф. 5:8). Після такого позначення цитати з Біблії ніякої інформації у квадратних дужках не подаємо.

Наприклад: На думку Іванова, апостол Павло – особливий серед усіх апостолів, про це він говорить так: «Світ не побачить іншого Павла» [Іванов, 2005, с.68]. Чи інший приклад: Праця прот. Олександра Сорокіна – чи не перший досвід впорядкування навчального посібника з основного предмету в комплексі богословських дисциплін. [Сорокин, 2004]. Тут у [ ] тільки прізвище автора і рік видання книги без вказівки номера сторінки, бо немає цитати, а лиш згадка про книжку.

Ще один приклад: Апостол Павло, говорячи християнам Коринфу про духовні дарування і чесноти, каже, що любов є найбільшим даром: «А тепер перебувають ці три: віра, надія, любов; але більша з них любов» (1 Кор. 13:13). Процитовано Біблію, тому посилання у круглих дужках ( ). Не припустимі посилання на неопубліковані та незавершені праці.

Цитати звичайно наводять:

- для підтвердження власних аргументів;
- як посилання на авторитетне джерело;
- для критичного аналізу того чи іншого твердження.

Науковий етикет вимагає точного відтворення цитованого тексту, бо найменше скорочення чи перефразування може спотворити зміст. Цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, вкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

## *Оформлення бібліографічного списку*

У тексті роботи після висновків подають «Список джерел та літератури». Цей список має містити повний бібліографічний опис будь-яких документів, наукових праць та довідкової літератури, використаних автором у будь-якій формі. Список доцільно поділити на кілька розділів, у яких згрупувати різні види літератури (джерела, наукова література, довідкові видання, електронні джерела, ...). У кожній частині Списку... подаються повні бібліографічні назви публікацій із зазначенням загальної кількості сторінок, а у статтях – перша і остання сторінки. Назви розміщуються за алфавітом – спочатку кириличні видання, потім видання латиною. Записи розташовують в алфавітному порядку за прізвищами авторів або перших слів назв творів, записаних без автора. Біблію вказуємо першою поза алфавітним порядком. Авторів, які мають однакові прізвища записують в алфавітному порядку їхніх ініціалів. Праці одного автора записують за алфавітом перших букв назв його праць. Праці одного автора з однаковою назвою записують за хронологією. Бібліографічний опис джерел і наукової літератури у списку слід здійснювати у відповідності до ДСТУ-2015. Зразки бібліографічного запису подано в Додатку 4.

Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті дисертації. Кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і його номер, наприклад, Додаток 1, Додаток 2 і т.д. Один додаток позначається як Додаток 1.

### **РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ РОБОТИ**

Захисту роботи передуює попередній захист (відбувається орієнтовно за місяць до основного захисту) і доповідь за темою курсової або кваліфікаційних робіт.

1. Подання роботи до захисту. Науково-дослідні роботи подаються на кафедру у визначені терміни.

2. Захист роботи. Курсові роботи захищаються перед комісією, до якої входять викладачі кафедри, а дипломні (бакалаврські) та магістерські роботи захищаються на засіданні Державної екзаменаційної комісії. Здобувач вищої богословської освіти робить 3-5-ти хвилинний виступ, у якому презентує своє дослідження і відповідає на поставлені членами комісії запитання.

3. Критерії оцінки. Робота, в якій зроблено власну оцінку джерел та літератури, використані різноманітні методи дослідження, запропоновано власне вирішення проблеми, викладені аргументовані висновки та обґрунтовані пропозиції може бути оцінена на «відмінно» (А). Робота, в якій зроблено власну оцінку джерел та літератури, самостійно підібраний та проаналізований значний за обсягом та цікавий за змістом матеріал, зроблені аргументовані висновки та обґрунтовані пропозиції, але є помилки в оформленні роботи може бути оцінена на «дуже добре» (В). Робота, в якій зроблено власну оцінку джерел та літератури, самостійно підібраний та проаналізований значний за обсягом та цікавий за змістом матеріал, але є проблеми з оформленням роботи, аргументацією висновків, може бути оцінена на «добре» (С). Робота, в якій самостійно підібраний та проаналізований значний за обсягом та цікавий за змістом матеріал, але відсутній аналіз джерел та літератури, допущенні помилки в оформленні роботи, може бути оцінена на «задовільно» (D). Курсова робота, в якій прореферовано опубліковані джерела і на їх основі розкрито тему допускається до захисту, але не може бути оцінена вище ніж оцінкою «достатньо» (Е). Робота, в якій буде виявлено ознаки плагіату знімається з розгляду, а її авторів виставляється оцінка «незадовільно» (ЕХ). Крім того не допускаються до захисту роботи, які не відповідають вимогам оформлення науково-дослідних робіт, а також роботи поданні з порушенням термінів їх виконання.





КИЇВСЬКА ПРАВОСЛАВНА БОГОСЛОВСЬКА АКАДЕМІЯ  
БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**Кафедра Священного Писання**

Ця кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису  
містить результати власних досліджень.  
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів  
мають покликання на відповідне джерело

---

(підпис автора)

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО - БАТЬКОВІ  
(або сан ІМ'Я ПО - БАТЬКОВІ ПРИЗВИЩЕ)

**Магістерська робота чи  
Бакалаврська робота**

**«НАЗВА ТЕМИ»**

зі спеціальності 041 – Богослов'я

галузі знань 04 – Богослов'я

**Науковий керівник:**  
прот. Ярослав Романчук,  
кандидат наук із богослов'я,  
доцент

---

(підпис)

**«До захисту допущено»**

Завідувач кафедри Священного Писання

---

протоієрей Леонтій Никитенко,  
кандидат наук із богослов'я, доцент

« \_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Зразок змісту роботи

**ЗМІСТ**

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. (НАЗВА РОЗДІЛУ).....	5
1.1. (назва підрозділу).....	
1.2. (назва підрозділу) .....	
1.3. (назва підрозділу) .....	
1.4. (назва підрозділу) .....	
РОЗДІЛ 2. (НАЗВА РОЗДІЛУ) .....	
2.1. (назва підрозділу) .....	
2.2. (назва підрозділу) .....	
2.3. (назва підрозділу) .....	
2.4. (назва підрозділу) .....	
ВИСНОВКИ .....	
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	
ДОДАТКИ (якщо є).....	

**Приклад оформлення вступу науково-дослідної роботи**

**ВСТУП**

**Актуальність дослідження.** В наш час як ніколи актуальним постає питання, яким буде майбутнє українського Православ'я і коли об'єднаємося ми у єдину Церкву і яким буде статус цієї Церква у родині Помісних Православних Церков, коли нарешті ми почуємо один-одного і, вислухавши, зрозуміємо, що настав час не боротися, а об'єднатися, не шкодити, а розбудовувати, не боятися, а діяти.

В час, коли в Україні ведеться неоголошена війна православним українцям просто необхідно порозумітися і бути єдиними. Адже не лише від Бога, але і від людей залежить, якою буде доля Українського Православ'я. Як «музей старожитностей» чи як описана Піснею над Піснями Наречена – все це покаже час. В час коли ми всі стурбовані і переживаємо великі випробовування з приводу отримання історичного документу про нашу справжню українську автокефалію – Томосу.

Тема даної курсової роботи є актуальною у зв'язку з тими подіями, що відбуються в Українському православ'ї, оскільки митрополит Петро Могила мав пряме спілкування з Вселенським Патріархом і був його екзархом у Києві.

Дані соціологічних досліджень свідчать – довіра до Української Православної Церкви Київського Патріархату у суспільстві стрімко зростає. Зрозуміло, що місія Церкви не полягає у тому, щоб «усім подобатися». Але не варто легковажити й суспільною довірою. Адже вона суттєво полегшує головне завдання Церкви – залучати людей до благодатних дарів Святого Духа у Церкві Христа Воскреслого.

Яким чином Православна Церква в Україні може дати відповідь на виклики нашої доби? Чи може вона озброїтись проти зовнішнього агресора не лише словом, але ділом, не пориваючи живого зв'язку з тисячолітньою традицією? Шукаючи відповіді на ці непрості запитання, варто звернутися до історичного досвіду святителя Петра Могилы – однієї з центральних постатей нашої церковної історії, якому вдалося майже неможливе: зберегти вірність святому Православ'ю

та вивести Українську Церкву з кризи, в якій вона опинилася внаслідок Берестейської унії 1596 року.

Завдяки своїй активній освітній та просвітницькій діяльності, Святитель не лише легалізував Православ'я в українських, білоруських та литовських землях, але й зробив його, як сказали б сьогодні, конкурентоспроможним. Більш того, як вважав Михайло Грушевський, Петро Могила «зумів вибрати перспективу розвитку народу й країни». Дослідження діяльності такої непересічної постаті в історії та духовного і культурного життя України як Петро Могила є важливим та актуальним. Саме це й спонукало автора наукової роботи вибору теми дослідження:

**Мета і завдання дослідження.** Виходячи з актуальності теми та опираючись на досягнення української та зарубіжної історіографічної спадщини митрополита метою наукового дослідження є: цілісно вивчити і дослідити спадщину святителя Петра Могила через його, встановити місце і роль владики у церковному житті, освітній і культурній сфері першої половини XVII ст.

Для досягнення мети поставлено основні **завдання**:

- систематизувати комплекс наявних історичних джерел з питань теми наукової роботи;
- проаналізувати громадсько-політичне і культурно-освітнє життя українців на початку та середині XVII ст.;
- дослідити основні етапи життєвого шляху митрополита Петра Могили;
- оглянути і проаналізувати спадщину митрополита.

**Об'єктом дослідження** є життя та різнобічна діяльність митрополита Петра Могили через призму національного відродження українців у першій половині XVII століття.

**Предметом дослідження** є комплекс джерел з яких ми довідуємось про життя основних напрямів діяльності митрополита Петра Могили в контексті продовження Українського Православного відродження; форми та методи втілення його ідей у церковну, політичну, освітню сферу.

**Наукова новизна.** *Вказується в бакалаврських та магістерських роботах.*

**Практичне значення одержаних результатів** курсового дослідження полягає в тому, що нагромаджений фактичний матеріал, теоретичні положення та висновки можуть бути використані при написанні наукових робіт, статей, досліджень з релігієзнавства та історії України; при проведенні практичних, семінарських занять, лекційної роботи серед широкого загалу та вузького кола спеціалістів. Матеріали роботи можуть служити для популяризації ідей, спрямованих на виховання християнського патріотизму в громадян України.

**Структура курсової роботи** зумовлена загальною метою та конкретними завданнями дослідження. Дослідження складається зі вступу, розділів з підрозділами, висновків, списку використаних джерел і літератури. Загальний обсяг курсової роботи – 30 сторінок.

## Зразок оформлення списку джерел та літератури

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Біблія	Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту в українському перекладі з паралельними місцями та додатками; [пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. — К.: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. — 1416 с.
Книги: Один автор	Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів: Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст. ; № 14)
Два автори	Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині: історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична"; вип. 1).
Три автори	Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д.; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. — 265 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [ Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. — К. : НДІ "Украгропромпродуктивність", 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи).
П'ять і більше авторів	Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. — К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу).</li> <li>2. Воскресіння мертвих: українська барокова драма . антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К. : Грамота, 2007. — 638, [1] с.</li> <li>3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малійукраїнській прозі та графіці кінця ХІХ — початку ХХ століття [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. К. : Грані-Т, 2007. — 190, [1] с.</li> </ol>

Багатотомні праці	Іоан Золотоустий, свт. Повне зібрання творінь святителя Іоана Золотоустого в 12 томах, том X в двох книгах, книга 1 [Переклад українською мовою доктора богослів'я протоієрея Михаїла Марусяка під редакцією Патріарха Філарета (Денисенка)] — К.: Видавничий відділ Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2012. — 550 с.
Періодичні видання	Романчук Я., прот. Вчення апостола Павла про християнське життя за умови свободи від Старозавітного закону згідно з посланням до Галатів (3: 1 — 5: 26) // Труди Київської Духовної Академії: богословсько-історичний збірник Київської православної богословської академії Української Православної Церкви Київського Патріархату / ред. кол.: архієп. Переяслав-Хмельницький і Бориспільський Епіфаній (Думенко) (гол. ред.) [та ін.]. — К., 2014. — № 13. — С. 52-56
Дисертації	Романчук Я.Р.. Пастирсько-психологічне осмислення таїнства смерті: дис. ... кандидата наук з богослов'я : 09.00.14 / Романчук Ярослав Романович. — К., 2006. — 245 с.
Електронні ресурси	Романчук Я, прот. . Чи праві Свідки Сгови, коли говорять, що Спаситель був розіп'ятий не на хресті, а на стовпі [Електронний ресурс] / прот. Ярослав Романчук. — 2009. — Режим доступу до ресурсу: <a href="http://cerkva.in.ua/dogma/254-vchenniaprohresthystiv.html">http://cerkva.in.ua/dogma/254-vchenniaprohresthystiv.html</a> .



**Зразок оформлення тексту роботи**

РОЗДІЛ 1

НАЗВА РОЗДІЛУ

1.1. Назва підрозділу

*1.1.1. Назва першого ступеня поділу (якщо такий є)*

*Основний текст.*

РОЗДІЛ 2

НАЗВА РОЗДІЛУ

2.1. Назва підрозділу

*2.1.1. Назва першого ступеня поділу (якщо такий є)*

*Основний текст.*

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ВИСНОВКИ

ДОДАТКИ (якщо є)